

Waarom we deze podcastreeks met de wereld willen delen?

Omdat het hoog tijd is om de negatieve beeldvorming van mensen die langdurig werkzoekend zijn te doorprikken. Omdat de focus moet verschuiven van 'eigen schuld, dikke bult' naar de structurele problemen die onze arbeidsmarkt zo afstandelijk maken voor mensen in maatschappelijk kwetsbare posities. Zij krijgen veel te weinig kansen op een duurzame tewerkstelling. Er heerst met andere woorden jobkansarmoede en dat moeten we bespreekbaar maken.

Landweggetje versus snelweg

In het hoofdkwartier van Vooruit zegt **Bert** (52) in deze aflevering openhartig zijn gedacht tegen politicus **Thijs Verbeurgt**. Op 39-jarige leeftijd bleef hij alleen achter met twee zonen toen zijn vrouw na een jaar palliatieve zorgen kwam te overlijden. Op dat moment was Bert nog voltijds als manager aan de slag. Hij hoopte dat een 4/5de regime haalbaar zou zijn, maar uiteindelijk haalde de klap van het verlies en de realiteit van alleenstaand ouderschap hem in. Opgebrand moest Bert verstek geven. Hij belandde in een neerwaartse spiraal, werd depressief en kreeg daarbovenop ook nog een chronische diagnose.

Hij had het moeilijk om zijn weg te vinden in de complexiteit van de sociale zekerheid, om zijn rechten en plichten helder in kaart te krijgen. Via VDAB en GTB probeerde hij in verschillende bemiddelingstrajecten de draad van het werk weer op te pikken, maar tevergeefs. Zelf beschrijft hij het als wandelen op een landweggetje terwijl de hulpverlener op het linkerrijvak van de autostrade aan het rijden is. Het tempo van de activering ligt veel te hoog, de focus ligt veel te veel op het afvinken van hokjes.

Momenteel werkt Bert twee dagen per week, telkens zes uur als energiesoelier. Hij voelt zich stilletjes maar zeker weer wat sterker in zijn schoenen staan, maar beseft dat zijn draagkracht altijd een zekere kwetsbaarheid zal bevatten. Het is dus vooral een zoektocht naar een job die mee kan golven met de grilligheid van zijn gezondheid.

Meer weten over Sterk Werk?

Extra duiding bij de projecten vind je hier: [Sterk Werk - SAAMO](#)

Voor een overzicht van de podcast kan je hier terecht: www.samvzw.be/sterkwerkpodcast

Transcriptie aflevering 4:

Fijn dat je luistert naar Sterk Werk, de podcast die jobkansarmoede bespreekbaar maakt en de negatieve beeldvorming rond langdurige werkloosheid doorprijkt.

Welkom in een nieuwe aflevering van Sterk Werk, deze keer vanuit het hoofdkwartier van Vooruit. Welkom allemaal. Ik stel voor dat we ons even voorstellen aan de luisteraar.

Bert

Goeiedag, ik ben Bert Jaques, 52 jaar, langdurig werkloos, proberend terug de markt op te geraken, zoals ze zeggen.

Thijs

Ik ben Thijs Verbeurgt, Vlaams parlementslid voor Vooruit en lid van de Commissie Werk.

Sofie

Ik ben Sofie Lenoir, ik werk voor SAAMO Vlaams-Brabant op het thema Sterk Werk.

Lynn

Bert, neem ons eens mee in jouw verhaal.

Bert

Laten we teruggaan naar 2009. Zolang is het al bezig. Ik werd weduwnaar na een jaar en een half ziekte van mijn vrouw. Als manager stond ik er alleen voor met mijn twee zonen, vijf en tien toen. Ja, wat doet een mens? Voort, dus ben ik verder blijven werken. Als gunst mocht ik dan 4/5 werken en dat heb ik dan twee jaar volgehouden, of een jaar en een half. En toen zei mijn lichaam: het is gedaan, het is op.

Toen ben ik langdurig ziek geschreven, en dan heb ik in overeenkomst met de werkgever ontslag gekregen. En sindsdien sta ik op de mutualiteit, zoals men zegt, op verlof, ziekteverlof.

Ondertussen heb ik allerlei behandelingen gedaan: psychologen, psychiaters, burn-out, depressie, een paar chronische ziektes fysiek ook nog. Ondertussen proberen in gang te geraken, maar ik had altijd de zorg van mijn twee zonen ook.

Nu uiteindelijk, na zoveel jaren, ben ik begeleid door VDAB, GTB en dan nog een paar afkortingen voor re-integratie naar de arbeidsmarkt, echt begeleid door mensen die luisteren. En nu probeer ik terug in gang te geraken. En de laatste maanden is dat begonnen met twee halve dagen in een rusthuis te gaan helpen. Om fysiek terug een beetje in gang te geraken. Nu is het al twee dagen zes uur als energiesoepel. Dus bij de mensen thuis doe je altijd een sociaal deel in die functies.

En het is met vallen en opstaan. De ene dag heb je meer energie dan de ander. En ik weet: iedereen heeft dat. Maar bij mij is dat extreem. Maar ik merk lichte vooruitgang. En ik hoop dat die begeleiding mij kan helpen naar iets stabiel. Of dat ik tenminste weet wat mijn grenzen zijn. Of ja, wat kan. Wat ook de gevolgen zijn fysiek, mentaal, financieel. I don't know. De sociale zekerheid is heel complex. En het verandert om de zoveel tijd. Dus ik ben ook niet meer mee. Ik weet niet wat mijn rechten zijn. Ik ken mijn plichten heel goed.

En ik probeer ondertussen wel nog dingen te doen voor de maatschappij. Ik doe nog altijd vrijwilligerswerk. Maar ja, het begint toch te jeuken: ik zou toch wel terug iets willen doen. Ondertussen heb ik wel de pech dat ik ook al boven de vijftig jaar ben. Wat ik ook heel fel begin te voelen.

Lynn

Thijs, wat komt er zo in je op als je dat hoort?

Thijs

Wel eerst en vooral: het verhaal van Bert is een verhaal dat ik al vaak heb gehoord. Van mensen die eigenlijk, in weerwil tot wat men soms graag in de krant schrijft, willen werken. Mensen die zich nuttig willen maken, die een bijdrage willen leveren. En ik denk dat dat het eerste belangrijke is. Er is een grondrecht dat wij al te vaak vergeten. Dat is het recht op werk. Dat staat in onze grondwet. We praten vaak over andere grondrechten: onderwijs, gezondheidszorg, wonen. Maar werken, het recht op werk, zorgen dat mensen die willen werken, kunnen werken: dat is voor mij een essentieel grondrecht. Dat grondrecht wordt vandaag niet gegarandeerd. Mensen zoals Bert die zichzelf nuttig willen maken, die voelen 'ik wil binnen de mate van mijn mogelijkheden me graag engageren', die stoten te vaak op muren, complexe structuren, een arbeidsmarkt die niet aangepast is op het maatwerk dat heel veel mensen nodig hebben.

En ik denk dat dat de essentie is. En ik denk dat we het daar vooral moeten over hebben: hoe kunnen we ervoor zorgen dat we dat maatwerk kunnen leveren, zodat mensen binnen de mate van hun fysieke en mentale mogelijkheden, aan de slag kunnen, zich nuttig kunnen

maken, het gevoel krijgen 'ik groei hier opnieuw'. Ik ga er op vooruit. Ik bouw opnieuw een sociaal netwerk uit buiten mijn persoonlijk leven, via dat werk.

Ik denk dat dat de grote uitdaging is. Het verhaal van Bert is er dus één van heel veel Vlamingen die graag willen werken, maar die helaas nog te vaak op muren botsen.

Lynn

Sofie, hoe zou jij vanuit het opbouwwerk die grote drempels naar werk omschrijven?

Sofie

Wat ik het vaakst hoor bij mensen is dat het heel lang duurt vooraleer ze hun persoonlijk verhaal kunnen vertellen en daarin begeleid worden. Mensen moeten heel snel zelf de touwtjes in handen kunnen nemen. Maar dan nog: als je dat al wilt, waar moet je dan terecht? Waar kunnen ze de hulp of ze de wegwijzers vinden? Ik hoor heel vaak dat mensen gewoon niet weten waar ze moeten aankloppen. En wel zoeken: waar moet ik hier wel aankloppen? Wie kan mij hier wel de weg wijzen en welke kant ik op moet? En het duurt vaak heel lang eer dat ze in de juiste richting of wij de juiste instanties terechtkomen om ook al maar te beginnen zoeken naar een job op maat.

Bert

Een ander probleem daarbij is: de juiste instanties. Ik ben door de VDAB ontvangen. Mijn mutualiteitsdoctor had me doorgestuurd naar de VDAB. Ik kwam terecht bij jonge, heel actieve dames die dan proberen mij zo rap mogelijk in het volgend vakje te steken. En dan ben ik nog één van de gemakkelijker om een aantal jobs aan te geven: ik ben hoog opgeleid, ik kan auto rijden, ik kan zelfs vier talen spreken. Het enige wat ik niet heb is een grote zelfzekerheid om er terug zelf aan te beginnen. Ik heb gewoon ondersteuning nodig. Heel zeker bij de eerste stappen is het gewoon van het ene kolommetje naar het volgende.

En hopen dat je niet in kolommen terechtkomt die financiële gevolgen hebben. Want je hebt geen draagkracht om dat op te vangen. Je wilt wel vooruit gaan, maar je hebt je zekerheid nodig.

Je moet vertrekken vanuit iets. En je weet het niet. En dat is zo frustrerend. Wat is het gevolg? Wat als ik ga werken half time? En ik val terug? Wat dan? Ik weet het niet. Ik weet ook niet of jullie zo'n lange termijn visie hebben. Wat ik dan lees in de pers is dat er om de zoveel tijd weer nieuwe regeltjes komen. Dus er is geen zekerheid. En ik ben niet sterk genoeg om met onzekerheden om te gaan. Ik wil wel dingen doen. Ik wil vooruit gaan. En ik merk nu met een paar maanden al bezig te zijn dat dat komt. Maar de angst om terug te vallen... En dan ben ik slechter af dan daarvoor.

Lynn

Thijs, wat zie jij zelf misschien minder goed lopen in het arbeidsmarktbeleid?

Thijs

Ik denk dat er twee fundamentele fouten vandaag in ons arbeidsmarktbeleid zitten, en dan vooral in het beleid zoals het door regeringen wordt gevoerd.

Eén: men heeft werkbereidheid, de wil om te werken, vertaald als zelfredzaamheid op Vlaams niveau. Maar zelfredzaamheid is de boodschap: trek uw plan. De overheid die zegt: 'Je moet zelfredzaam zijn', zegt eigenlijk: 'We bieden vrijheid, maar geen ondersteuning'. En vrijheid zonder ondersteuning is verwaarlozing. Op de arbeidsmarkt vandaag vinden mensen die voldoende sterk in hun schoenen staan, die een sociaal netwerk hebben, die sociaal kapitaal hebben, een job. De mensen die vandaag zoekende zijn, zijn mensen die ondersteuning nodig hebben. Dus we moeten echt af van dat idee van zelfredzaamheid. En we moeten echt naar omkadering en ondersteuning.

Twee: we moeten ook -en Bert verwees er ook naar- in de werking van de VDAB af van het afvinken en de afvinkcultuur. De VDAB is een organisatie die is gemodelleerd op bandwerk: zoveel mogelijk werkzoekenden door dat systeem jagen en zo snel mogelijk naar een job begeleiden. Wat we vandaag nodig hebben, is maatwerk. En dus iedereen die bij de VDAB binnenkomt, of die op een andere plaats aangeeft, via een OCMW, of via een revalidatiekliniek ofzo: 'Ik zoek werk', moet in een traject komen waarbij je tijd krijgt. Want dat vond ik zeer belangrijk in wat Bert zei: 'Luisteren'. Tijd om eerst te luisteren. En op maat van die persoon een traject op langere termijn uit te stippelen waarbij je tijd krijgt om je draai te vinden, waarbij je ook omkaderd wordt om de -ik wil het geen randproblemen noemen-, uitdagingen waarmee je geconfronteerd wordt, die je verhinderen om te kunnen gaan werken, dat die ook kunnen aangepakt worden. En dat je dan stap voor stap je weg kunt terugvinden op de arbeidsmarkt.

En dan een laatste element, want er is veel de verantwoordelijkheid voor de overheid, maar niet alles: ook de werkgever zelf. Bij een arbeidsmarkt die in brand staat, blijf ik het onbegrijpelijk vinden dat bedrijven zelf niet meer beseffen: 'Wij moeten ook iets doen aan de manier waarop wij ons werk organiseren. 'Wij moeten werk mogelijk maken voor mensen die niet fulltime, van 's morgens tot 's avonds kunnen werken. Wij moeten andere manieren van werken gaan bedenken, andere werkvormen, flexibelere contracten, die werkzekerheid bieden, maar die voldoende flexibiliteit bieden'. Dus als je het een dag wat moeilijker hebt, dat je die ruimte hebt. Dus ook de arbeidsmarkt zelf, de werkgevers zelf, moeten aan de slag gaan.

Ik denk dat we heel duidelijk moeten zeggen: 'Het is wel degelijk de bedoeling om de werkloosheid in de tijd te proberen te beperken'. Mensen die jarenlang in de werkloosheid zitten, die zijn daar niet mee geholpen. Maar dat betekent niet dat je tegen mensen moet zeggen: 'Na twee jaar duwen we u naar het OCMW of duwen we u in de problemen'. Je moet tegen mensen zeggen: 'Kijk, wij gaan met u aan de slag. Wij laten u niet los. Wij zien uw talenten. Wij zien uw mogelijkheden. Wij gaan er alles aan doen als overheid. Het is onze plicht'. Want dat is wat dat grondrecht ook zegt: de overheid heeft de plicht om ervoor te zorgen dat er jobs voor u zijn. Jobs op maat, jobs waarin je je thuis voelt, jobs waarin je kan groeien. Maar jobs die je ook de ruimte bieden om eens een stapje terug te zetten, om eens even terug adem te nemen.

En dus bijvoorbeeld één van de zaken die we moeten doen is het maatwerk -het vroegere sociaal en beschermt werken- veel meer uitbouwen tot echt maatwerk. Dat we op maat van mensen jobs gaan maken, waarbij je dan zegt: 'Hier kan ik mijn talenten in kwijt, hier kan ik rustig in groeien en kan ik terug stappen zetten op die arbeidsmarkt. En ik word hier niet gedwongen'. Want ik verzet mij wel tegen het dwingen in jobs waarvan we weten dat mensen binnen een maand, binnen twee maanden, binnen drie maanden opnieuw uitvallen. Daar zijn we niets mee. Dat kost de overheid alleen maar meer geld.

Dus we moeten eerst zorgen dat er jobs zijn die passen bij de talenten van mensen die vandaag werk zoeken, eerder dan dat we praten over verplichtingen.

Lynn

Sofie, pik jij eens in, want jij komt natuurlijk veel in contact met mensen die in die langdurige werkloosheid zitten? Wat zijn basisvoorwaarden voor zo'n job op maat? Wat hoor je? Wat hebben mensen nodig?

Sofie

Wat ik vooral hoor en wat ik ook meer en meer merk, is dat de afstand van de mensen tot de arbeidsmarkt alleen maar groter wordt. En dat is ook naar de sociaal economie. De regels om in te stappen in zo'n maatwerkbedrijf: dat is echt niet evident. Mensen moeten daar door een hele procedure. Die zijn heel streng geworden. En we merken ook dat er meer en meer mensen uit de boot vallen. Dus ook daar is er jammer genoeg een hele uitval die nu niet gezien wordt. En dat is wel heel jammer, want dat zijn ook allemaal mensen die wel willen werken.

Bert

Als ik mijn situatie probeer uit te leggen, probeer ik dat altijd met een analogie. Ik heb daar over zitten nadenken. Als je tien jaar thuis zit, dan hebt ge daar tijd voor. Er is één plek in onze maatschappij waar iedereen is met een bepaald doel, en dat is buiten, in de mobiliteit. En ik gebruik dat als vergelijking. Vroeger was ik manager. Ik reed op de middenstrook van de autostrade. Ik ging ervoor. Ik ben door omstandigheden gevallen in een stil, donker wandelpadje. En ik word voortgeholpen, op beleidsniveau, door mensen die op het linkerrijvak van de autostrade gaan. Voel je het al? Er wordt aan mij getrokken met een snelheid dat ik denk dat mijn arm er afgerukt wordt. En ik voel nu al: 'Oei, oei. Het is aantrekkelijk om mij terug de volgende straat op te krijgen'. Maar misschien ben ik ook wel gelukkig op dat voetpad. Al zou ik graag terug op de autostrade willen zitten.

Sofie

Ik wil daar nog even op inpikken. Als je op die snelheid zit en je spreekt over jobs op maat en de sociale economie (de maatwerkbedrijven), kan ik zeggen dat ook daar een grote werkdruk is. En dat zijn nu net de jobs of de bedrijven die kunnen zorgen dat mensen terug die stap omhoog gaan. En dan gaan wij dat zo in regels gieten en regels opleggen waardoor de werkdruk alleen maar verhoogt. Dan verliest de sociale economie eigenlijk zijn nut. En dat is wat ik vandaag toch wel jammerlijk moet vaststellen.

Lynn

Dat die ook niet meer toegankelijk is voor de mensen die het eigenlijk nodig hebben?

Sofie

Ja, om op rustig tempo die start te kunnen maken. En dat dat voldoende is om heel langzaam en op een rustig tempo bij te dragen in de economie. En dat dat niet aan 20 uur per week is. En dat dat oké is. Daarvoor is het ooit gestart. Maar we merken dat die werkdruk zo hoog is dat dat niet meer realistisch is voor maatwerkbedrijven.

Lynn

Thijs, hoe zie jij die evolutie in de sociale economie?

Thijs

De sociale economie heeft een enorme evolutie doorgemaakt, ten goede. Er is meer professionalisering in de manier waarop die wordt georganiseerd. Maar je merkt ook wel inderdaad dat de economische logica daar steeds zwaarder weegt. En dat is een moeilijke evenwichtsoefening.

En waar ik mij in het parlement ook heel hard tegen verzet, is dat de druk naar doorstroom steeds groter wordt. Dat is een politiek discours. Voor veel politieke partijen kan sociale economie enkel de eerste stap zijn en moet dat zo snel mogelijk leiden naar een job in wat men dan noemt de reguliere economie. Alleen: ik weet niet wat die reguliere economie is. Want ik kijk niet naar werk in de categorie van economische rendabiliteit en dan een ander soort werk. Ik kijk naar werk als een zinvolle bezigheid van iemand die een bijdrage levert aan de maatschappij. En dat kan zich economisch vertalen, maar dat kan zich ook maatschappelijk vertalen. Voor mij gaat het over duurzame tewerkstelling. En duurzame tewerkstelling kan zijn dat iemand fulltime werkt. Maar dat kan ook iemand zijn die een beperkt aantal uren in de week werkt, en die daardoor een zeer zinvolle taakbesteding heeft en een sociaal netwerk uitbouwt, en die daardoor ofwel bestaande talenten gebruikt of nieuwe talenten ontwikkelt, ontdekt. En dus voor mij gaat het veel meer over duurzame tewerkstelling, en ik denk dat dat de grote uitdaging in de sociale economie is.

De analogie die Bert gebruikt vind ik heel mooi: iemand trekt naar mijn arm. Ik zit op het wandelpad en iemand wil mij eigenlijk meteen op het eerste of tweede rijvak van een autostrade krijgen. Zo werkt het niet. Ik ga één voorbeeld gebruiken dat ik heel vaak gebruik. Toen ik kind was, werkte er in een lagere school een koppel. Dat waren onze burens. De man onderhield het groen van de school. En de vrouw ging de kinderen waarvan de ouders de kinderen niet konden brengen, met de auto halen. Ze zorgde 's middags voor maaltijden op school, en ze schonk de soep in. En 's avonds deed ze de opvang na school. En tijdens de lesuren was ze vrij. Die twee mensen hadden een taakbesteding die voor heel veel mensen vandaag misschien niet beantwoordt aan de snelheid waarop ons leven moet lopen. Maar dat waren mensen die een zeer zinvolle bezigheid hadden, die een stabiel inkomen hadden. Daar werd je niet rijk van. Maar ze voelden zich zinvol. Dat is de eerste job die is weg bespaard op het moment dat het moeilijk ging in het onderwijs. En het resultaat is dat één

van de twee er vandaag al niet meer is. En de andere met zware gezondheidsproblemen worstelt.

En het is mijn oprechte overtuiging dat dat komt omdat we hun werk, hun zinvolle bezigheid hebben weggenomen. En dat we als maatschappij op een bepaald moment hebben gezegd: 'Het is economisch niet rendabel genoeg. Dus we doen het niet meer'. En daar moeten we naar terugkeren. Jobs, werk dat zinvol is omdat het maatschappelijk zinvol is, en omdat het voor de persoon zinvol is, moeten we ook terug waarderen.

Lynn

In jullie partijprogramma is de slagzin bij het thema werk: 'Je deel doen, je deel krijgen'. Kan je mij eens meenemen: wat is de gedachtegang daarachter?

Thijs

De gedachtegang daarachter is: wij hebben een heel stevig sociaal systeem uitgebouwd. Een systeem dat nog altijd beter kan, maar dat is gebaseerd op het systeem van bijdrage binnen het systeem. En dus onze sociale welvaartsstaat werkt maar als er voldoende mensen bijdragen. En dus moeten we constant zoeken naar hoe kunnen we ervoor zorgen dat die bijdrage voldoende hoog is. Dat betekent zowel voor de grote vermogens dat zij een faire bijdrage leveren als lasten uit arbeid: mensen die werken die daardoor een sociale bijdrage leveren. En door die sociale bijdrage kunnen we ook systemen opzetten van solidariteit, van sociale bescherming, ziekteverlof, betaald verlof, ouderschapsverlof, noem maar op. En dus de basis van ons systeem is inderdaad: je moet je deel doen.

En daar staat tegenover dat mensen hun deel kunnen krijgen. En dus moeten we constant zoeken naar hoe kunnen we mensen hun deel laten doen. Laten doen -en dat is belangrijk- dat is niet alleen klassieke arbeid. We moeten ook zoeken naar hoe we vormen van sociaal engagement, van vrijwilligerswerk, op een manier kunnen georganiseerd krijgen dat dat ook leidt tot betere sociale bescherming. En vandaar bijvoorbeeld ons idee van de basisbaan.

We gaan heel veel vormen van maatschappelijk engagement die misschien niet economisch rendabel zijn toch in een vorm van een job gieten. En we gaan mensen daar ook voor betalen. We gaan mensen daar een loon voor geven en op dat moment ook sociale bescherming laten opbouwen. En dat hoeft niet fulltime te zijn, dat hoeft niet elke dag van 's morgens tot 's avonds. We gaan vooral bekijken: wat is een lokale nood? En wie zijn de mensen die die job kunnen doen? Ik heb eigenlijk een heel mooi voorbeeld dat daar voor ons in past in Willebroek van SAAMO. SAAMO heeft een heel mooi project waarbij men in een sociale woonwijk is gaan kijken: wat zijn hier de noden en wat zijn de talenten die hier aanwezig zijn? En er waren heel veel vrouwen met migratieroots die zeiden: 'Het herstellen van kleren en dergelijke bijvoorbeeld. Het kost veel meer geld als we kleren moeten kopen. Maar wij kunnen dat eigenlijk ook, wij kunnen dat ook zelf'. En er is een soort van ecosysteem ontstaan rond een naaiatelier. Voor heel wat dames, die anders thuis zaten of geen bijdrage leveren, is er nu een enorm zinvolle bezigheid ontstaan. En dat is ook trouwens een sociaal netwerk. En er is ook een fietsatelier. Een naaiatelier dus, en een fietsatelier.

Onze ambitie is om van dat soort jobs een basisbaan te maken. Omdat we tegen mensen zeggen: 'Kijk, je doet iets, het is zinvol. Wij gaan vanuit de privé en vanuit de overheid geld samenbrengen om ervoor te zorgen dat je terwijl je dat doet ook sociale rechten opbouwt. En dat je dus ook als je eens ziek valt je deel krijgt. En dat je het systeem op die manier kan dragen'. Dus dat is eigenlijk onze ambitie. En dat is vanuit de idee dat ons systeem maar kan werken als er voldoende mensen bijdragen. Zo proberen we mensen die het moeilijker hebben ook te beschermen en ook kansen te bieden op de arbeidsmarkt.

Lynn

Ik wil je eens even vragen, Sofie: Als dat concept van de basisbaan in de media is gekomen, hoe heb jij dat dan geïnterpreteerd?

Sofie

Ik heb dat niet geïnterpreteerd zoals ik het nu hoor. Ik zal het zo zeggen. Ik was daar zeer sceptisch tegenover. Het model waar mijn collega's in Willebroek mee bezig zijn, is een model uit Frankrijk, Zéro Chômeur. Daar is ook een nieuwe wetgeving voor gemaakt om dat mogelijk te maken. Dus op dit moment is dat hier nog niet, en is dit vrijwilligerswerk.

En ja, de basisbaan, als ik dat hoor dan denk ik: 'Wij hadden dat al'. Wij hebben dat ooit gehad in de buurt- en nabijheidsdiensten waar dan uiteindelijk de sociale economie uit gegroeid is. Als we zien uit onze geschiedenis wat een meerwaarde dat is, kunnen we dan ook niet ergens onze sociale economie gewoon beter maken en toegankelijker maken? Want daar zijn nog altijd plaatsen, daar wordt ook nog altijd financieel veel in geïnvesteerd en is ook een enorme meerwaarde. Mensen willen inderdaad in hun buurt werken, heel laagdrempelig. Er moet dan uiteindelijk wel een aangepaste wetgeving voor die jobs komen. Anders gaat dat niet mogelijk zijn.

Lynn

Begrijp je van waar mijn vraag komt? Want dat kwam heel repressief in de media, met hele sterke stellingen zelfs. Ik denk dat de partijvoorzitter zelfs letterlijk heeft gezegd: 'Als mensen maar blijven tegenwerken, dan stopt het uiteindelijk wel eens'. Dat kwam heel bruut over. Ondertussen is in jullie partijprogramma het stukje rond verplichting vermist.

Ik vraag me af: is dat dan ook helemaal veranderd?

Thijs

Ik begrijp die commotie zeer goed. Ik heb zelf de persconferentie daarover gegeven. Ik heb driekwartier gebabbeld. Want ik werkte achter de schermen daar al aan.

Voor ons is de basisbaan maar het eindpunt van een volledige hervorming van ons arbeidsmarktbeleid en hoe we mensen terug op die arbeidsmarkt krijgen, waarbij we een volledig andere manier van werken binnen de VDAB willen installeren, waarbij we echt aanklampend gaan werken, waarbij we van dag 1 met mensen aan de slag gaan. Waarbij er duidelijk een mijlpaal wordt gedefinieerd die de VDAB moet halen: terug gaan naar fysieke gesprekken, weg van de doorgeslagen digitalisering, veel meer terug individuele gesprekken.

En dan luisteren, zodanig dat je als werkzoekende echt iemand kent bij de VDAB: die persoon kent mij. Dat is één zaak.

Daarnaast gaan we de jobs bijvoorbeeld in de sociale economie uitbreiden, de planlast verlagen, makkelijker maken, vijfduizend extra jobs in de sociale economie creëren, om ervoor te zorgen dat dat echt een stap is naar werk.

En dan: de groep voor wie we er doorheen dat traject niet in zijn geslaagd om die in de sociale economie op de arbeidsmarkt te krijgen, voor hen zeggen we: 'Ok, kijk, we gaan echt specifiek voor jou aan wat we noemen jobcrafting doen. We gaan een job creëren op maat van jouw talenten. En omdat we twee jaar zo nauw met jou hebben gewerkt, weten we wie jij bent en kennen we jouw talenten, jouw uitdagingen en weten we dat we die job maken. En als wij als overheid er niet in slagen om die job aan te bieden, dan kunnen wij ook niet van jou verwachten dat je die aanneemt'.

Maar, wat dat wij ook altijd zeggen, iemand die van dag één zegt: 'Ja maar ik wil niet werken', en zo zijn er, maar veel minder dan er in de krant staat, ik ben er nog niet veel tegengekomen. Maar mensen die echt zeggen: 'Ik wil niet werken', als je dan toch zo iemand tegenkomt, dan is er voor die persoon niet noodzakelijk een werkloosheidsuitkering nodig. En dus wat wij zeggen -dat heb ik in die persconferentie dus drie kwartier lang uitgelegd, en dan las ik de volgende dag de krant, en daar stond een quote van mij, Thijs Verbeurgt, die zegt: 'Wie niet wil werken, mag gesanctioneerd worden'... Ik vind dat ook, maar dat is niet de essentie van ons verhaal.

En dus de verplichting, ja, die is er vandaag, of in onze overtuiging altijd, maar -en dat is een belangrijke maar-, die kan pas als de overheid haar verantwoordelijkheid neemt. En als de overheid tegen iedereen, iedereen kan zeggen: 'Wij kennen jou, wij zijn twee jaar lang met jou aan de slag gegaan, en wij hebben een job waarvan wij weten, en waarvan jij weet: 'Die past bij mij. Die zie ik zitten'. Dan is de boodschap voor ons: 'Kijk, ja, dan gaan wij jou uit die werkloosheidsuitkering halen, en in die basisbaan waar je terug sociale rechten kan beginnen opbouwen'.

Er is vandaag een maatschappelijk discours. Wanneer het gaat over werkzoekenden, dan richt men graag de pijlen op: men wil niet werken, men wil zich niet inschrijven. Terwijl ik vind dat de overheid in de eerste plaats naar zichzelf moet kijken, en zeggen: 'Wat doen wij vandaag met die mensen?' Een verplichte inschrijving voor sociale huurders heeft geen zin, als de VDAB niet in staat is om met die sociale huurders aan de slag te gaan. Om te gaan kijken: 'Ja maar, mevrouw bijvoorbeeld, waarom werkt u niet?' 'Ja, omdat er geen kinderopvang is'. Ik heb al wel vaker aan mensen gezegd: 'Ja, kan jij garanderen dat iedereen met de bus op het werk raakt?' 'Ah nee.' Hoe kan je dan als overheid eisen dat iemand gaat werken, als er geen bus is, als er geen kinderopvang is, of als we weten dat mensen daardoor in de financiële problemen komen?

Lynn

Ik wil nog eventjes bij die basisbaan blijven, en eens kijken naar Bert. Hoe klinkt dat voor jou, als je dat nu op deze manier hoort?

Bert

Het woord basisbaan vind ik zo..., allez, misschien eens met uw communicatiemanager spreken? Maar ik wil wel maatschappelijk en lokaal iets doen. En wat je daarjuist ook zei: die drempels zijn er. Ik heb een wagen. Ik ben mobiel. Ik heb nu een stage gedaan, dat was tien kilometer naar rechts. Nu doe ik een ander stage, dat is tien kilometer naar links. Ik heb die middelen nog om dat te doen. Ik hou mijn hart vast voor mensen die die middelen niet hebben. Heel die massa die dat allemaal niet kan. En daar worden dezelfde verwachtingen gelegd bij hun, als bij mij, als bij anderen. En dat bedoel ik ook juist met: die wetgeving is zo..., dat is één borstel, maar het zijn zoveel kleine streepjes dat je overal moet gaan trekken. En als ik kijk naar mijn eigen verhaal: op die tien jaar ben ik ongelooflijk geëvolueerd. Van fysiek totaal niet kunnen, tot iets kunnen, terug hervallen. En nu hangt het zwaard van Damocles constant boven mijn hoofd. Ik sta op ziekenkas, maar elk moment kan ik wel iets binnenkrijgen van 'Ja, maar je moet gaan werken'. En ook dat geeft stress. Onnozele stress, ik weet het, maar dat geeft ook weer... En die draagkracht weer omhoog krijgen, is bij mij het verhaal.

Lynn

Thijs, de duurzaamheid van begeleiding, die is er vaak niet. Mensen krijgen te maken met veel verloop, met veel verschillende begeleiding. Hoe ga je daar iets aan doen?

Thijs

Ik denk dat we daar nog veel meer moeten op inzetten. Op individuele begeleiding dus, maar ook zorgen dat werk werkbaar wordt. Bijvoorbeeld bij de VDAB: er wordt niet over gepraat, maar er is geen enkele overheidsdienst waar de uitval van personeel zo groot is als binnen de VDAB. Ik heb vaak kritiek op de werking van de VDAB, maar niet op de mensen van de VDAB zelf. Het zit in de structuren, in de manier van organiseren. Maar die mensen bij de VDAB werken keihard en vallen vaak als eerste uit en zo. Dus ik denk dat we daar moeten inzetten op het werkbaar werk en dus ook binnen de VDAB op meer handen, die echt met mensen bezig zijn en minder in de structuren zitten (het zogenoemde waterhoofd). Ik denk dat dat belangrijk is.

Ik heb het al gezegd: we hebben vandaag een grote uitdaging, nl. een grote groep van mensen die willen werken, die kunnen werken, maar die door langdurige ziekte niet aan de slag geraken. En dus gaan we echt een systeem moeten creëren waarbij mensen weten: 'Ik word hier begeleid, die begeleider is er voor mij, die kent mij'. Wat ik daarjuist ook zei, ons systeem van de basisbaan kan niet werken als we niet mensen hebben die de werkzoekenden door en door kennen. Want jobcrafting werkt maar als je de talenten, de competenties goed hebt in kaart gebracht.

Wat ik ook zie in de sociale economiebedrijven die ik al heb bezocht: daar trekken we bijvoorbeeld lessen uit over hoe men heel competentiegericht begint te werken. En echt, het zijn niet alle bedrijven, maar ik heb heel mooie voorbeelden gezien waar men echt daar op de werkvloer blijft in kaart brengen: die persoon is zo aan het groeien, die competenties worden ontwikkeld, daar wordt er bijgestuurd. En ook dat moet een deel uitmaken van dat

traject, zodat we tegen mensen niet gewoon zeggen: 'Je hebt nu een job, salu en de kost. Nee, we gaan zelfs als je al een job hebt, een basisbaan, een job in de sociale economie, of op de reguliere arbeid, we gaan jou blijven begeleiden. We gaan je blijven opvolgen, we gaan je blijven volgen met de situaties en welke stap we kunnen zetten'. Want nogmaals, de ambitie is die duurzame tewerkstelling. En we zijn pas als overheid tevreden als we die duurzame tewerkstelling hebben gerealiseerd. Als we na drie, vier, vijf jaar kunnen vaststellen: 'Die staat er terug, die is terug in staat om autonoom te functioneren'. Ook daar moeten we over doordenken: dat we ook op die arbeidsmarkt zelf die begeleiding blijven houden.

En het laatste wat ik wil zeggen: ik denk inderdaad ook dat we af moeten van het systeem waarbij de VDAB zoveel mogelijk naar private partners probeert te duwen en daar wordt op afgerekend. We moeten vooral nadenken: 'Hoe kunnen we dat aanbod op maat brengen?' Misschien minder heel veel verschillende dingen. Maar heel concreet zeggen: 'Ok, we weten dat die persoon het best gebaat is bij dat aanbod en we gaan die naar dat traject oriënteren'. Eerder dan vandaag, nogmaals, die afvinkcultuur van: we moeten zoveel mogelijk mensen in dat vakje krijgen en dan zijn onze cijfers goed. Sorry, maar dat werkt niet. Dat zien we vandaag elke dag.

Bert

De begeleiding die ik nu heb, is een psychiater en een vrouw die zelf een problematiek heeft en die heel goed weet en luistert. Maar, ik weet: ik heb chance. Ik heb er anderen meegemaakt die met de beste bedoelingen... En dat is nog het ergste van al. Dat vind ik nog het vreselijkste van al: de VDAB met de beste bedoelingen. Ik heb daar ook niemand méchant tegengekomen, of die zijn hier om u te pesten. Nee, die willen u voorhelpen. Maar niet voor mij. En dat vind ik zo'n verlies ook aan overheidsmiddelen en tijd.

Lynn

Sofie, ik kijk even naar u. Vanuit het opbouwwerk hebben we daar ook een bepaalde visie op. Wanneer is een job duurzaam? Neem ons eens mee.

Sofie

Klopt. Voor ons is een duurzame tewerkstelling zeker op maat van mensen. En vooral in de eerste plaats: ge luistert naar mensen. Wat willen zij? En daar een passende functie op. Een duurzame job is voor ons zeker dat het een contract voor onbepaalde duur is met de nodige rechtenopbouw van de sociale zekerheid. Ik denk dat dat heel belangrijk is. En ook vooral dat het nabij is, dat het in de buurt is van mensen. En in de eerste plaats: die duurzame jobs geven zekerheid aan mensen. Ze gaan de motivatie vinden en de zekerheid ook terugvinden. En daarin is de activering ook: terug luisteren naar mensen. Als je in je job kunt starten en er wordt ook tijdens je loopbaan geluisterd naar je, denk ik dat je ook al heel veel wint voor mensen. En dat we minder dwingen tot dingen dat misschien niet realistisch zijn.

Lynn

Een thema dat al een beetje is aangesneden, maar waar we niet echt op zijn doorgedaan, is de beeldvorming. Hoe denk jij dat dat er nu uitziet in onze samenleving? Wat is het beeld dat mensen hebben?

Thijs

Ik denk dat er vooral vanuit de politieke hoek heel gemakkelijk een beeld wordt opgehangen van mensen die langdurig werkloos zijn en werkzoekend zijn. Ik gebruik eigenlijk veel liever de term werkzoekend. Omdat ik in alle eerlijkheid nog niet veel mensen ben tegengekomen die niet werkzoekend zijn. Er heerst heel vaak het beeld van: dat zijn mensen die niet willen. En dat wordt ook politiek heel gratis uitgebuit. Dat zien we elke dag. Ik merk dat in het Vlaams parlement. Het is ook makkelijk om politiek te scoren op kap van een groep. Een groep die geen stem heeft. En dat is voor mij persoonlijk een belangrijke motivatie.

Den schrijver, Edouard Louis, zei: 'Politiek heeft het meeste impact op de mensen met de minste stem'. Voor mensen in armoede maakt politiek het verschil tussen wel of geen tandpijn. Voor mensen zoals mij, mensen van de middenklasse, maakt politiek cijfers na de komma verschil. En dus vind ik dat wij als politici ons er terdege van moeten bewust zijn -ik zeg dat ook vaak in de commissie- dat wij er in de eerste plaats moeten zijn voor mensen die de minste stem hebben. En werkzoekenden zijn zo'n mensen.

En dus één: we moeten zeer hard letten op onze taalgebruik. Twee: we moeten duidelijk maken dat er problemen zijn, drempels, uitdagingen waar mensen mee geconfronteerd worden, die hen verhinderen om te kunnen werken. Als we nu bijvoorbeeld het debat hebben over de kinderopvang, waarbij je ziet dat het politiek heel interessant is om te zeggen: 'Wij gaan kinderopvang reserveren voor mensen die werken'. Dan is mijn antwoord: 'Dat betekent dus dat je mensen die werk zoeken, uitsluit'. Want wat heeft iemand nodig die werk zoekt? Die moet te alle tijden de garantie hebben: 'Ik kan met mijn kind ergens naartoe. Ik krijg telefoon voor een jobinterview, een gesprek bij de VDAB, een interim die ik ergens moet gaan doen. Wat doe ik met mijn kind'? Als die persoon op dat moment niet kan zeggen: 'Ik kan morgen mijn kind naar de kinderopvang brengen', dan kan die persoon niet gaan werken. Hoe graag die dat ook wil, maar je kan je kind toch niet alleen laten. Idem met het openbaar vervoer.

We moeten daar veel meer het politieke debat over voeren en dus ook wijzen op de verantwoordelijkheid van de overheid die constant faalt. Ik wil niet cynisch worden, maar ik zie ook wel wat er gebeurt. Het is voor sommige partijen politiek interessanter om met de vinger te wijzen en ondertussen niet de problemen op te lossen die ze zelf veroorzaken. Eerder dan de problemen te gaan oplossen en dan nadien niet opnieuw met de vinger kunnen wijzen. En te zeggen: 'Hoe goed is het dat er nauwelijks mensen zijn die nog werk zoeken'. Dat is hoe ik aan politiek zou doen. Ik zou de problemen proberen oplossen, de drempels weghalen, jobs creëren en dan tot de vaststelling komen: 'Zie eens hoeveel mensen er vandaag aan de slag zijn'.

Dus ik denk dat we ons daar politiek en maatschappelijk ook wel van moeten bewust zijn: dat we constant tegenwicht moeten bieden tegen die negatieve framing die er wel is.

Lynn

Heb jij die negatieve framing echt zelf al ervaren?

Bert

Het is een gevoel dat je krijgt. Je kunt niet even zijn wie je moet zijn. Tot rust komen of die stappen nemen naar het volgende. Ik beschrijf werkloos zijn of langdurig thuis zijn als: je bent totaal asynchroon met de rest van de maatschappij. Je doet je best, daarom dat ik ook altijd dingen ben willen blijven doen. Zodat mensen niet zouden denken: je profiteert hier. Je bent ook van die generatie van: zelfs als je doodvalt, dan doe je voort. Maar ja, die erkenning, niet het gevoel van erkenning, niet het gevoel van voor wat het waard is.

Lynn

Sofie, heb je bij mensen die bij SAAMO bij jou terecht komen al gevoeld dat dat profiteursbeeld weegt op hen? Dat dat rechtstreeks gevolgen heeft?

Sofie

Ja, enorm hard. En vooral: mensen verzwijgen het misschien wel een beetje, of toch verdoezelen, dat ze werkzoekend zijn. Wat we heel hard merken, is dat mensen ook gewoon afhaken, omdat het zo geïndividualiseerd is in onze samenleving. Echt afhaken in onze samenleving. De motivatie verliezen om die stap naar buiten nog maar te zetten. En die vereenzaming speelt dan heel hard. En ja, dat is ook wel onze samenleving, dat inderdaad die beeldvorming heeft naar die mensen, omdat ze zagezegd niet bijdragen.

Thijs

We creëren ook schaamte. Zoals jij zei: we creëren schaamte, waardoor mensen de drempel naar hulp en begeleiding ook niet durven zetten. Dus we creëren zelf eigenlijk nog een extra drempel. Wat ik altijd opvallend vind is, dat wanneer men spreekt over werkzoekenden, men zegt: 'Zij krijgen iets van de overheid, dus de overheid mag daar iets voor terugvragen'. Ik vind het een gezond principe: iedereen die iets krijgt van de overheid, mag iets terugvragen. Het probleem is dat iederéén iets krijgt van de overheid. En dus, mensen die beroep doen op de basisgrondrechten, zoals die in onze grondwet staan -huisvesting, sociale bescherming, noem maar op- dan plots gaan zeggen aan de overheid: 'Ja, maar jij krijgt iets meer'. Terwijl die andere mensen ook beroep doen op die grondrechten, zoals onderwijs. Iedereen stuurt zijn kinderen naar het onderwijs, die door de overheid betaald worden. Iedereen rijdt op onze wegen, die door de overheid zijn aangelegd. Maar voor mensen die kwetsbaar zijn, en die omwille van hun kwetsbaarheid een beroep moeten doen op de overheid, gaat de overheid, of politieke partijen plots zeggen: 'Van jou mogen we iets meer vragen'. En dat vind ik dus getuigen van een

een vreselijk maatschappijbeeld, waar we ons moeten tegen verzetten. Iedereen die iets krijgt van de overheid mag iets teruggeven. Ik vind dat je van mensen die bijvoorbeeld in een sociale woning wonen, of mensen die een werkloosheidsuitkering krijgen, iets mag vragen. Maar niet meer dan je van andere mensen vraagt. En ik vind dat ook wel een belangrijke om mee te geven: dat we dat maatschappelijk discours ook keren. Mensen die een

werkloosheidsuitkering krijgen, die hebben daar recht op. Er zijn voorwaarden, maar dat is de vervulling van onze grondwet, die zegt: je hebt recht op sociale bescherming. Heel veel mensen hebben er niet voor gekozen om werkloos te zijn, en die mensen moeten we ook beschermen. Ik geloof echt in dat positieve van werk, en dus moeten we als overheid alles aan doen om ervoor te zorgen dat die jobs er zijn. Maar we moeten er ook voor zorgen dat er geen stigma ontstaat op mensen die vandaag werkzoekend zijn, en die niet meteen op eigen kracht aan een job raken.

Lynn

Ik denk dat we op deze noot wel kunnen afsluiten. Misschien mooi als jullie allemaal nog een soort afrondende gedachte meegeven aan deze aflevering?

Sofie

Ik zou nog willen meegeven dat voor mij, vanuit mijn standpunt het sanctioneringsbeleid, alleen maar negatieve dingen heeft teweeggebracht bij mensen. Ik denk dat wat men ermee wil teweegbrengen niet gerealiseerd wordt en dat we mensen daardoor alleen maar meer en meer uit onze maatschappij zetten. Dat wil ik wel meegeven en ik hoop dat er verandering in kan komen.

Thijs

Voor mij is essentieel dat is dat we, waar ik mee ben begonnen, is dat we dat fundamentele grondrecht, het recht op werk, dat we dat terug herstellen. En dat we daar ook een politiek debat over voeren van

hoe zorgen we ervoor dat dat fundamenteel recht op werk, op werkbaar werk, op werk dat goed verloond is, dat sociaal beschermd is, hoe herstellen we dat? En ik denk dat dat een maatschappelijke opdracht is voor ons allen. En er zijn wat mij

betreft geen taboes of ook geen droomoplossingen. Ik beweer ook niet dat wij de waarheid in pacht hebben, maar ik wil wel met iedereen aan tafel gaan zitten om te zoeken van hoe kunnen we ervoor zorgen dat mensen, bijvoorbeeld zoals Bert, die zeggen, ik wil

zinnig bezig zijn binnen de mate van mijn mogelijkheden, hoe kunnen we dat realiseren en er tegelijk voor zorgen dat dat leidt tot meer sociale bescherming, tot een beter sociaal netwerk, tot het versterken van de eigen competenties. Ik denk dat dat de ambitie moet zijn.

En daar zal ik, ik zou zeggen, tot de laatste dag voor knokken om dat te realiseren. Ik denk dat dat een ambitie is die ook heel veel mensen delen. Dus laat ons daar ons sterk voor maken in zaken van werk.

Bert

Ik hoop dat er een duurzaam stabiel beleid komt. En ik vrees er weer voor er komen weer verkiezingen aan en we scoren zo graag met het vingertje op een ander.

En dat werkt zeer demotiverend. Naar werkzoekenden en anderen die wel hun best proberen te doen. En eigenlijk heel die media is gewoon stabiliteit, toegankelijkheid willen hebben tot de middelen die er zijn. Want die zijn er.

En ik hoop dat dat mij gaat lukken. Ja.

Lynn

Dank u wel allemaal voor jullie tijd en jullie inbreng.

Tot ziens.